

I OPLULUKLARI oyalayan, fertleri çalşırmaktan alıkoyan uyuşturuucu zehirlerden biri de «MÂ-LÂ-YÂNÎ» dir. Peygamberimiz bir hadis-i şeriflerinde, şöyle buyururlar :

«Kişinin Mâlâyânîyi terketmesi, müslümanlığının güzel (tam, kâmil) olmasındandır» (1).

Mâlâyânî, — söz olsun, iş olsun — faydasız ve lüzumsuz şeylerle meşgul olmaktır. Hadîste zikredilen kelime aynen lisanımıza geçmiş, tamamen türkçeleşmiş ve halka kadar inmiştir. Kelimenin türkçe karşılığını vermek gerekirse, «Kişiyeye gerekmeven faydasız, lüzumsuz şeyler» diye ifade edebiliriz. Hadîsten murad olan mâna, insanın gerek dünyası gerekse âhîreti için hiç bir faydası olmayan her türlü fiil, hareket ve davranışları terketmesi, bir daha yapmamasını mutazammındır.

Dedikoduculuk, boşboğazlık, gevezelik, havâîlik, işsiz başboş dolaşmak, tenbellik, lüzumsuz ve faydasız işlerle uğraşmak, zamanı israf etmek hadîsin men'ettiği şeylerdendir.

Ünlü İslâm âlimlerinin çoğu bu hadîsi, islâmın medarı, (temel prensipleri) telâkki edilen dört hadîsten biri olarak kabul etmişlerdir (2). Çünkü bu hadîs, toplu yaşama düzeninde cemiyete istikamet verecek kudrettedir.

Hadîs âdetâ içtimâî dertlerimizi dile getiriyor, en güzel hareket ve davranışları talim ediyor. Zira bir milletin hayatına hadîste men'edilen içtimâî hastalıklar, beşerî maraz ve illetler karışır, o milletin bünyesinde ne kadar derin yaralar açacağı,

Mâlâyânî

ALİ ÖZEK

(İst. Yük. İis. Enst.
Öğretim Üyesi)

ne korkunç ıztıraplar tevilit edeceği, ne müthiş zararlara sebebiyet vereceği kestirilemez.

BİR millette geriliğin başlıca sebebi tenbelliktir. İslâmiyet ise tenbelliği şiddetle meneder. Esasen hareket demek olan islâm dîni, içtimâî meselelere son derece önem vermiş, cemiyet hayatının düzenli yürütmesi için gerekli kaideleri koymuştur. Hadîsin izahından da anlaşılacağı vechile islâm dîni, meşru olmak şartıyla dünyalık için yapılan çalışmayı ibadet saymıştır. İnsanın en büyük sermayesi zamandır. Hadîsin ifade etmek istediği ana hedeflerden biri de lüzumsuz işlerle zamanın israf edilmemesidir.

BU izahat neticesinde kafamıza şöyle bir soru takılabilir :

— Hakikat bu olduğu halde acaba müslümanlar neden istenilen hayat seviyesine ulaşamıyorlar?... İslâm cemiyeti insanlık camiasındaki örnek mevkiini alamıyor?...

İçinde bulunduğumuz gerçekler muvacehesinde bu soruya şu cevabı verebiliriz :

— Çünkü asrımız müslümanları her türlü hareket ve davranışlarında hadis-i Peygamberinin çizdiği istikamete yönelip islâm ahlâkını bihakkın nefislerinde tatbik etmek fedakârlığına katlanamıyorlar. Maalesef nefsi emmâre henüz galip durumda. Ömrümüz mâlâyânî ile geçiyor. Bundan bir kurtulabilsek, islâmı «Hiç ölmeyecekmiş gibi dünyaya, yarın ölecekmiş gibi âhirete çalış» diyen düstûr ile kendimize maledibilsek her iki cihanda mutluluk bizim olacaktır. Bütün mesele Mâlâyânî'yi terkedebilmekte...

(1) Buhârî, iman: 31. Tirmizî, Zühdi: 11. İbn Mace, Fiten: 12. Muwattaa', Hüsnül-Huluk: 3.

(2) Dört hadîs için bakınız, İslâmîda niyyet, s. 21-28.